

Στὸ χωρὶο Μπιζάνι δὲν σώζεται τίποτε ἄλλο, πορά δλίγοι τοῖχοι σπιτιῶν, τὰ λιθάρια ποὺ ἐσημείωναν τοὺς κήπους των καὶ τοὺς δρόμους των καὶ μερικοὶ κορμοὶ δένδρων, κομμένοι σύρριζα. Μιά χωρικὴ γρηγά περιφέρεται μὲ σταυρωμένα χέρια ἐπάνω στὴ χονδρή μάλλινη ποδιά της, τριγύρω σ' ἔνα σπιτάκι, χωρὶς στέγη, γκρεμισμένο, μὲ τῆς πέτρες του πλυμένες ἀπὸ τῆς βροχές. Ἐκθαμβῇ, σηκώνει τὰ μάτια καὶ παρακολουθεῖ τοὺς ὥραιούς στρατιωτικούς ποὺ περνοῦν μὲ τὸ χρυσά σειρήτια καὶ τὰ γυαλιστερά κουμπιά... Κάπου θὰ ἔχῃ ἀκούσει ὅτι ὁ Κωνσταντίνος γυρίζει μὲ τοὺς ἀξιωματικούς του καὶ τοὺς πρίγκηπας καὶ δλες οἱ κύριες τῆς φαίνονται πριγκηπισσες. "Οταν τῆς λέγω νὰ καθίσῃ στὸ γκρεμισμένο τοῖχο νὰ τῇ ζωγραφίσω, ἐρωτᾷ μὲ ἀφάνταστη ἀφέλεια:

— Γραμμένη μου, μὴν εἶσαι ἡ Σοφία τοῦ Κωνσταντή:
Θοηγεῖ ἀκόμα τὴν κατοστροφὴ τοῦ σπιτιοῦ της καὶ δὲν θέλει ν' ἀπομακρυθῇ ἀπὸ τὰ θλιβερά ἐρείπια· ίσως μὲ τὸ νοῦ της νὰ βλέπῃ τὴν παληὴ εὐτύχια, τὴν ἡσυχη, ταπεινὴ ζωὴ. Παρακαλεῖ τοὺς στρατιῶτες νὰ τῆς δῶσουν κάτι νὰ στρωσῃ καὶ νὰ σκεπασθῇ, γιὰ νὰ μείνῃ ἑκεῖ· πονεῖ ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ κομμένο δένδρο, μιά «κουμ' λιά» ποὺ ἐσκίαζε τὴν αὐλούλα της.

Στὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ βγαίνει καθαρό, δροσερό, νερό πηγῆς καὶ τρέχει μὲ λιόστροπους ἐλιγμούς ἀνάμεσα στὰ λιθάρια καὶ τὰ χόρτα καὶ τοὺς θάμνους μουρμουρίζοντας ἔνα δικό του τραγούδι· τὸ νεράκι τὸ καῦμένο δὲν ξέρει ἵχθρούς καὶ πολέμους· ξέρει μόνον νὰ δροσίζῃ διψασμένα χειλῆ καὶ νὰ δίνῃ τὴ ζωὴ δῆθε περνάει, τὸ ἀγαθό, τὸ ὥραιο αὐτὸ δῶρο τοῦ Θεοῦ·

‘Η γρηγά τοῦ Μπιζανιοῦ

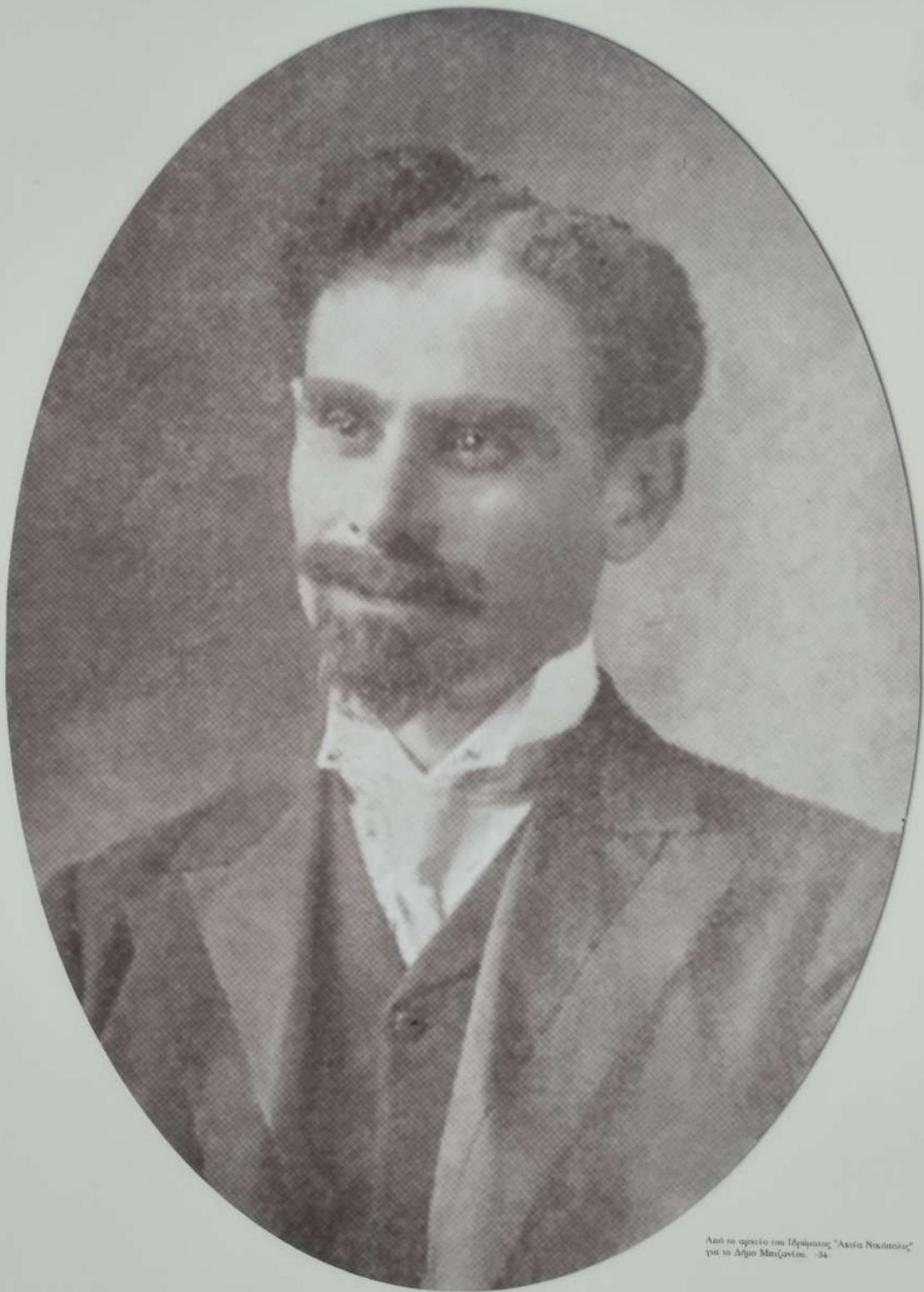

Μπιζάνι. Τα μικρά (στο βάθος) και τα μεγάλα οχυρά του Μπιζανίου

Από τη σειρά των Ελληνικών Ακαδημαϊκών
γραφών της Βασιλικής Λέσχης

Μπιζάνι. Τα μικρά (στο βάθος) και τα μεγάλα οχύρα του Μπιζανίου

Από το αρχείο του Ιδρύματος "Άκιν Νικόπουλος"
για το Δήμο Μαζίγων. -34-

Χριστόδουλος Σώζος, Βουλευτής και Δήμαρχος Λεμεσού της Κύπρου.
Εφονεύθη την 06.12.1912 στο λόφο του προφήτη Ηλία.

ΤΟ ΥΣΤΕΡΝΟ ΓΡΑΜΜΑ

Στὸν ἄγαπημένο μου ἀδελφὸν Γιώργῳ
φονευθέντα κατὰ τὴν γενικὴν ἐπίθεσιν
ἔξιθι τὸν Ἰωαννίνων.

Καὶ δταν ἑγὼ σ' ἐπερίμενα στὰ Γιάννεναν ν'
ἀγκαλιασθοῦμε ἐπὶ τέλους νικηταὶ καὶ ἔκλω-
μένοι πάνω στὴν αὔμασιά τῆς λίμνης νὰ κου-
νιντάσωμε μοναχοὶ οἱ δυό μας γιὰ τὰ δάσανα
τῆς πολεμικῆς ζωῆς τόσων μηνῶν, ἐστὶ δὲν ἦλ-
θες.

Ἐγγύοισα δλοὺς τοὺς δρόμους μονάχος. Δὲν
ἄρωται μέρος ποῦ ἔβλεπε στρατιῶτες μαζεύενον
νὰ διασκεδάζουν καὶ νὰ μήν πάγω μὲ τὴν ἐλ-
πίδα πῶς θὰ ἴδω, ἀλλὰ δὲν σ' εὐσῆκε που-
θενά.

Συγήνητης στρατιώτας καὶ φίλους σου, τοὺς
ἀρώτης γιὰ σένα μὰ δλοὶ μοῦ ἔλεγαν πῶς κά-
που σὲ εἴδαν. Δὲν ἤθελαν νὰ μὲ πικράνουν μὲ
τὴν εἰδῆσι τὸν θανάτου σου.

Πῆγα ἐπὶ τέλους στὸν καταυλισμὸν τοῦ λό-
χου σαὶ καὶ ὁ λογαγὸς σου μοῦ εἶπε τὴν φρικό-
δη ἀλήθειαν. Μοῦ διηγήθηκε ὅλας τὰς λεπτομέ-
ρειας τοῦ τιμημάνου θανάτου σου μὲ πραγματι-
κὴν λύπην γιατὶ σ' ἀγαποῦμε.

Τὴν τελευταῖα στιγμὴν ποῦ σὺ πεομένος δῃ:
στὴν ἀγκαλιά τῆς μάνας μαὶ ἀλλὰ πάνω στὲς
κόρες πέτρες; τοῦ δουνοῦ μὲ τὴν σφίσικ τοῦ
ἐγκροῦ στὸ στῆθος προσπαθοῦσας κατὶ νὰ πῆς
στὸ λογαγὸ σου μὰ δὲν ἡμιπεριόσσες, ἐκείνος σὲ
χάδευσε σὲν πατέρας καὶ σου ἔλεγε πῶς θὰ σὲ
πάρη καὶ δὲν θὰ σ' ἀφήση νὰ πέσῃς στὰ χέρια
τῶν Τούρκων.

Καὶ σὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσι αὐ-
τῆς ἔκλεισες τὰ μάτιά σου γιὰ πάντα.

Μοῦ εἶπε χίλιοις ἐπαίνους γιὰ τὴν Ἑξοχο δια-
γωγὴ καὶ τὴν πολληκαριά σου οἱ δρόσοι ἔχουσαν
μέσα στὴν ψυχὴ μου μιὰ ἀληθινὴ παρηγοριὰ
καὶ ἐγέμοισαν τὰ στήθη μου ἀπὸ ὑπερηφανεία.

Μοῦ ἔδειξε τὸν τάφο σου πάνω στὸ δουνό κον-
τὰ στὸ ξωμονάστηρο τῆς Ἀγ. Ειρήνης ποῦ σὲ
ἔθαψαν εἰς συγάδελφοι σου μὲ τιμᾶς καὶ μὲ δί-
χρυσα γιατὶ δλοὶ σὲ ἀγαποῦσαν.

Ιησοῦς τὸ μονοπάτι μονάχος καὶ τώρα στὸ ἥ-
λιοδαστίλεμα καθισμένος καντά στὸ στωγὸ καὶ
ἀπέριτο μνῆμα σου τοῦ δροῖου τὸ χῶμα εἶναι
ἀκόμα νωπὸ σου γράφω τὸ στερνό μου αὐτὸ
γράμμα.

Ξόπνα ἀδελφέ μου! ἔχω νὰ σου πῶ τόσες
εὔμορφες ἱστορίες γιὰ τὸ Μπιζάνι καὶ γιὰ τὰ
Γιάννενα ποῦ δὲν μπόρεσες νὰ τὰ ίδῃς ἀν καὶ
τόσους μῆνες ἐτυρανούσουν μ' αὐτὸ τὸν πόδο
στὰ δουνά. Θυμᾶσαι δὲν ἡμιπόρεσα νὰ σὲ συναν-
τήσω περὶ δταν πρωτοηλίθες στὴν Ἡπειρο καὶ
γιὰ μιὰ καὶ μόνο στιγμὴ γιατὶ η διωρος ἔδει
μου δὲν μοῦ ἐπέτρεψε περισσότερον.

Ξύπναλοσυ χρατῶ λουλούδια ἀπ' αὐτὰ ποὺ
οἱ σκλαβωμένοι ἀδελφοὶ μας ἔρριπτον κλαιού-
τες ἀπὸ τὴν χαράν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς
ἀπολυτρώσεως των, δταν ἡμεῖς νικηταὶ εἰσήλ-
θαμε στὴν πόλι.

Ξύπναλανκούσης τὸν ἥρα τῆς μουσικῆς καὶ
τὸν ἀντίλαθο τοῦ τραγουδιοῦ τῶν στρατιωτῶν
ποὺ ἐκρτάζουν ἀκόμη τὰ ἐπιγίκεια.

Ξόπνα! νὰ μοῦ παραγγείλης τὶ θὰ πῶ στὴ
μένα μαξ δταγ όχι ἐπιστρέψω μόνος.....
Δέν μοῦ απαντᾶς τίποτε!

Τὸ ξέρω πῶς δὲν ὑπάρχῃς πειὰ γιὰ μᾶς.
Τὸ ξέρω πῶς δὲν θὰ ἔλθῃς πειὰ στὴν Κρήτη
ἀλλὰ μακροὺ ἀπὸ δλους μας μονάχος ἔδω στὸν
τάφο σου θὰ κοιμᾶσαι κάτω ἀπὸ τὴν ἄγρια μυγ-
δαλιά ποὺ είναι κοντά σου τὸν αἰώνιον θόνο.

"Ἄς είναι τὸ χῶμά σου ἔλαφος! γιὰ νὰ μὴν
πιέξῃ τὸ πληγωμένο στῆθός σου!

Φεύγω γιατὶ νύχτωσε. Σκορπίω πάγω στὸν
τάφο σου τὰ λουλούδια... δὲν θὰ σὲ ἐνογλήσω
πειά. Κοιμήσου θέσεια....

Ι. Μαρθινού 1913. Ο ἀδελφός σου
ΓΙΑΓΚΩΣ